

125 de ani de la nașterea lui Dimitrie Cuclin

Ion BÂRSAN

După Bogdan Petriceicu Hașdeu și Constantin Stere, am putea considera că Dimitrie Cuclin este al treilea creator titanice pe care l-a dat Basarabia culturii românești.

Tatăl său, Constantin Cuclin, s-a născut la Ismail, ajungând împreună cu alți cărturari, în 1878 la Galați, în urma retrocedării celor trei județe (Ismail, Bolgrad și Cahul) Rusiei țariste.

În noua urbe de reședință devine profesor de muzică și se căsătorește cu Minodora Pavel, fiica unui meșteșugar ai cărui înaintași proveneau din comuna Pechea, a Moldovei de Jos. Familia aduce pe lume un singur fiu: pe Dimitrie – viitorul mare muzician, filosof și scriitor. La Galați, copilul urmează școala primară și Liceul "Vasile Alecsandri" unde printre colegii de clasă îl are pe Constantin Budeanu, premiant întâi în cei șapte ani ai studiilor secundare, viitorul mare savant în domeniul electrotehnicii, profesor la Politehnică și membru al Academiei Române (1886-1959).

La absolvire, intenționează să urmeze literele și filosofia, pe care le va părăsi curând în favoarea muzicii, însă le va și exersa, de acum înainte, întreaga viață.

Ce a învățat de la dascălii săi întru muzică aflăm din textul conferinței „Confesiuni despre concepția și activitatea mea pentru cauza artei”: „Moștenisem de la tatăl meu un bun simț al exprimării muzicale; apoi, la București, de la Kiriak, necesitatea legilor elementare; de la Castaldi, legile arhitecturii; și, în sfârșit, la Paris, de la Widor, sensul psihologic al muzicii, iar de la Vincent d'Indy, sublima imperiozitate a eticului muzical; după toate acestea urma, în 1919 să fiu numit la Conservatorul din București, profesor de istorie a muzicii și estetică muzicală...”

Între 1914 și 1916 este violinist în Orchestra Operei din București sub conducerea lui Egizio Massini. Deși scutit de armată, este evacuat la Iași împreună cu tot personalul Serviciului de cenzură a corespondenței, unde fusese repartizat, slujindu-și astfel țara în momentele ei de răscruce, cu devotament și abnegație. În timpul refugiului la Iași face parte ca violonist din Orchestra Filarmonicii locale, alcătuită și condusă de către George Enescu, formație cu care a susținut numeroase concerte de binefacere.

După Războiul de Reîntregire a Neamului suplinește – la Catedra de armonie, contrapunct și fugă – pe Alfonso Castaldi, printre primii studenți ai lui Cuclin numărându-se Alexandru Bogza, Marcel Mihalovici și Theodor Rogalski.

În 1919 este numit profesor de istoria muzicii și estetică muzicală la Conservatorul din București. În 1921, Corul de elită al Operei Române din Capitală îi cântă în concert câteva compoziții religioase: *Crezul*, *Psalmul 100* și *Isus înaintea morții*; concertul se va repeta, după un an, la Atheneul Român.

Faptul că i se respinge de către comisia *ad hoc* punerea în scenă a operei sale *Agamemnon*, ca și greșita înțelegere, în mediul compozitorilor noștri, a utilizării cântecului popular românesc în creația cultă, îl determină să plece în 1922, împreună cu soția sa, Zoe Cuclin (pictoriță de real talent și maestră în arte decorative), în

America, unde cei doi vor rămâne până în 1930.

În America funcționează ca profesor între 1924-1930, întâi la *City Conservatory of Music*, încredințându-i-se departamentul de vioară și istoria muzicii, apoi la *Brooklyn College of Music*, prima catedră. Aici susține unele concerte cu lucrări din literatura clasică a viorii, mult apreciate în *Musical Courier*, revista care i-a recunoscut și valoarea **Esteticii Muzicale**.

Reîntors în patrie, ministrul instrucțiunii, N. Costăchescu, reînființează pentru el – după unele tribulații – catedra de estetică, contrapunct, fugă și forme, pe care Cuclin o organizează având și inițiativa unui curs de compoziție la Academia Regală de Muzică. Va rămâne în învățământul muzical bucureștean ca dascăl universitar pentru disciplinele amintite până în anul 1948, când, precum mulți alții – printre care Blaga și Călinescu – este silit să-l părăsească (el, prin pensionare).

În 1950, fiind prins că a ascultat liturghia catolică de Bach, la o audiție la Biblioteca Legației Engleze, este arestat și trimis la Canal. Urmează o relativă reabilitare în anii 1954-1955, când i se tipărește *Simfonia a IX-a în do diez minor* (pe teme populare românești) și primește distincțiile: *Ordinul Muncii clasa I*, precum și *Laureat al Premiului de Stat* pentru *Simfonia a XIV-a în mi minor*, care îi este și ea achiziționată, respectiv tipărită ceva mai târziu.

În cele din urmă decenii de viață, compozitorul a fost prezent în sălile de concerte la intervale rare cu câte o creație simfonică ori de altă natură, bucurându-se întotdeauna de succes; de asemenea, i s-au publicat unele poezii în limba română, aforisme și interviuri, ori a ținut conferințe la Dalles și la Casa Oamenilor de Știință a Academiei.

Cuclin se stinge din viață la venerabila vârstă de aproape 93 de ani (la 7 februarie 1978). În pofida marilor și nenumăratelor adversități pe care le-a întâmpinat cât a trăit, el s-a considerat, totuși, după propria mărturisire, fericit!